

Doskonalenie
Kadr
Gospodarki

Tajlandia

Tajlandia

Tajlandia

Przewodnik rynkowy
dla przedsiębiorców

Tajlandia

Tajlandia

Tajlandia

Tajlandia

POLSKA AGENCJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI
POLISH AGENCY FOR ENTERPRISE DEVELOPMENT

KRAJOWA IZBA GOSPODARCZA
CENTRUM PROMOCJI

wyginternational
IMC Polska

PRZEDMOWA

Tajlandia jest jednym z czterech najważniejszych partnerów gospodarczych Polski wśród krajów ASEAN. Wielkość obrotów dwustronnych po 7 miesiącach roku 2006 wyniosła około 260 mln USD, a polski eksport do Tajlandii wyniósł prawie 47 mln USD, co jednak w zestawieniu z importem – prawie 214 mln USD, daje ciągle ujemne saldo obrotów.

W okresie 7 miesięcy 2006 roku, w porównaniu z analogicznym okresem 2005 roku dynamika polskiego eksportu do Tajlandii wyniosła 61,7 %, natomiast importu 125,6 %.

Główne towary eksportowane z Polski, które mogą znaleźć odbiorców w Tajlandii to: silniki elektryczne i podzespoły elektrotechniczne, chemikalia, mleko w proszku, wyroby stalowe oraz nawozy. Możliwe jest rozszerzenie dwustronnej współpracy, naukowej, technicznej i inwestycyjnej. Pomiedzy obu krajami podpisane są najważniejsze umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, o wzajemnym popieraniu i ochronie inwestycji oraz o współpracy w dziedzinie nauki i techniki. Polska, kraj Unii Europejskiej ma wszelkie preferencje wynikające z podpisanych wcześniej przez Unię umów.

Polski biznes raczej słabo orientuje się w realiach Tajlandii, „uśmiechniętych ludzi”, gdzie nawet ostatni zamach stanu przeszedł bez jednego wystrzału.

By nawiązać kontakty, konieczny jest udział w misjach, targach i wystawach. A przede wszystkim potrzebna jest wiedza o zwyczajach i obowiązujących tam prawach.

Redaktorzy niniejszego opracowania mają nadzieję, że pomoże ono, wraz z cyklem szkoleń, lepiej poznać ten rynek i ułatwi podjęcie decyzji o nawiązaniu współpracy z Tajlandią Redakcja „Przewodnika”, który służy jako nieodpłatna pomoc szkoleniowa w cyklu zajęć w ramach projektu PARP „Wsparcie rozwoju polskiego eksportu” serdecznie dziękuje za udostępnienie materiałów i danych statystycznych Panu Ambasadorowi RP w Tajlandii Bogdanowi Góralczykowi, kierownictwu i pracownikom Departamentu Międzynarodowych Stosunków Dwustronnych Ministerstwa Gospodarki, oraz Instytutowi Koniunktur i Cen Ministerstwa Gospodarki.

(red.)

Spis treści:

	Przedmowa	2
1.	Podstawowe informacje	5
1.1	Informacje ogólne	5
1.2	Ludność, język, religia	7
1.3	Klimat, warunki geograficzne, bogactwa naturalne	7
1.4	Ustrój polityczny	7
2.	Gospodarka tajlandii	9
2.1	Ogólna charakterystyka gospodarki	9
2.2	Prognoza koniunktury na 2006 i 2007	10
3.	System finansowy	11
3.1	System bankowy w Tajlandii	11
4.	System podatkowy w Tajlandii	13
5.	Zakładanie działalności gospodarczej w Tajlandii	15
6.	Handel zagraniczny	16
6.1	Rejon Azji Południowo-Wschodniej	16
6.2	Rejon azji południowo – wschodniej	17
6.3	Współpraca z unią europejską	18
7.	Współpraca Polska – Tajlandia	18
7.1	Prawno traktowane uregulowania Polski z Tajlandią	18
7.2	Współpraca gospodarcza z polską w latach 2000 – 2005	19
7.3	Warunki dostępu do rynku	20
7.4	Branże i towary o największych możliwościach eksportowych	20
8.	Informacje praktyczne dla wyjeżdżających	21
8.1	Wiza, przepisy wjazdowe.	21
8.2	Przepisy celne	22
8.3	Przepisy prawne	22
8.4	Meldunek	22
8.5	Ubezpieczenie	23
8.6	Szczepienia, służba zdrowia	23
8.7	Podróżowanie po kraju	23
8.8	Bezpieczeństwo	23
8.9	Pieniądz, miary, wagi, czas	24
8.10	Obyczaje	24
8.11.	Ważne adresy	24
8.12.	Instytucje wspierające współpracę gospodarczą w tajlandii	25

9.	Rozumieć tajów. Postawy klientów i partnerów w interesach.	27
9.1	Powitanie	28
9.2	Ubiór	28
9.3	Język komunikacji pozawerbalnej	28
9.4	Negocjacje	29
9.5	Umowy i kontrakty	30
9.6	Pożyteczne zwroty	30
	Źródła:	31

TAJLANDIA

(Ratcha Anak Tai; Prathet Tai; Muang Tai)

I. Podstawowe informacje

I.1 Informacje ogólne

Położenie

Tajlandia znajduje się w samym sercu Azji Południowo-Wschodniej, w środkowej części półwyspu Indochińskiego. Od zachodu oblewa ją morze Andamańskie, a od południa Morze Południowochińskie tworząc Zatokę Tajlandzką.

Sąsiedztwo

Tajlandia od zachodu i północnego zachodu sąsiaduje z Myanmarem (długość granicy 1800 km), od zachodu z Laosem (1755 km), od północnego wschodu z Kambodżą (800 km), a od południa z Malezją.

Wielkość

Zajmuje powierzchnię 513.000 km². Jej długość wynosi prawie 3000 km, szerokość w najwęższych miejscach nie przekracza czasami 50 km.

Stolica, podział administracyjny

Stolicą Tajlandii jest Bangkok. Na obszarze 510 tys. km² mieszka około 57 milionów osób.

Administracyjnie kraj dzieli się na 6 regionów (Centralny, Zachodni, Wschodni, Północny, Północno-Wschodni i Południowy) i 76 prowincji (czangwadów).

Ponadto istnieją dwa dystrykty specjalne: Bangkok oraz Pattaya, jednakże ta druga jest również zaliczana do prowincji Chonburi, natomiast Bangkok jest uważany przez niektórych Tajów za oddzielną prowincję. Każda prowincja dzieli się na mniejsze dzielnice, tzw. amphoe, w 2000 było ich 795, oraz 85 „poddzielnic”. Bangkok podzielony jest na 50 dzielnic, tzw. khet. Nazwa każdej z prowincji jest jednocześnie nazwą jej stolicy.

Waluta

Walutą Tajlandii jest 1 Baht = 100 satangów. W obiegu są miedziane monety o nominałach 25 i 50 satangów oraz srebrne o nominałach 1,2 i 5 bahtów. Moneta 10 bahtów utworzona jest przez połączenie miedzi i srebra. Banknoty tajskie mają nominały: 10 (brązowy), 20 (zielony), 50 (niebieski), 100 (czerwony), 500 (purpurowy) i 1000 (khaki) bahtów. Aktualny kurs THB: 1 THB – 0,083 PLN. 1 THB – 0,026 USD, 1 THB – 0,020 EUR

W Tajlandii obowiązuje system metryczny

Strefa czasowa GMT+7, w której czas różni się od uniwersalnego GMT (Greenwich Mean Time (GMT) o 7 godzin. Czasu letniego nie wprowadzono. Różnica czasu między Polską a Tajlandią wynosi 6 godzin zimą i 5 godzin latem.

Przynależność do organizacji między narodowych

Królestwo Tajlandii należy do:

- Światowej Organizacji Handlu (WTO),
- Organizacji Narodów Zjednoczonych ONZ),
- Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju (IBRD), zwanego Bankiem Światowym,
- Międzynarodowego Funduszu Walutowego (IMF),
- Międzynarodowej Organizacji Pracy (ILO),
- Światowej Organizacji Zdrowia (WHO),
- Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN),
- Międzyregionalnego Dialogu Azja-Europa (ASEM),
- Azjatyckiego Banku Rozwoju (ADB),
- Międzynarodowego Towarzystwa Finansowego (IFC),
- Ruchu Państw Niezaangażowanych (NAM).

1.2 Ludność, język, religia

Kraj liczy 65,4 mln mieszkańców (2005). Pod względem etnicznym ludność zamieszkująca Tajlandię jest bardzo zróżnicowana. Stanowią ją głównie Tajowie, Mongołowie, Khmerzy, Laotańczycy, Chińczycy, Malajowie, Persowie i Hindusi.

Ponad 90% mieszkańców Tajlandii uważa się za buddystów odłamu Terawada, żyjących zgodnie z naukami świętego człowieka nazywanego zwykle Buddą, a dokładniej Gautamą Buddą. Terawada jest jedną z dwóch głównych praktykowanych w Azji odmian buddyzmu. W Tajlandii wzbogacają ją dodatkowo elementy wierzeń animistycznych i hinduistycznych. Pozostałe 10% ludności to wyznawcy buddyzmu Mahajana, muzułmanie, hindusi, sikhowie i chrześcijanie.

Język urzędowy: tajlandzki, w użyciu angielski, chiński i dialekty regionalne.

1.3 Klimat, warunki geograficzne, bogactwa naturalne

Tajlandia jest krajem nizinnym. W środkowej części znajduje się Nizina Menamu, na północnym wschodzie płytowa równina Korat ograniczona od południa pasmem Dongrak, a od Niziny Menamu górami Thiu Khao Phetchabun. Północną i zachodnią część kraju zajmują pasma górskie Tanen Taunggyi z Doi Inthanon (2595 m), najwyższym szczytem Tajlandii.

Tajlandia leży w strefie klimatu tropikalnego z trzema wyraźnymi porami roku:

- lato od marca do maja;
- pora deszczowa z dużą ilością słońca od czerwca do września;
- pora chłodniejsza od października do lutego (odpowiednik polskiego lipca i sierpnia).

Niektóre wyspy na południu Tajlandii charakteryzują się bardzo ciepłym łagodnym klimatem sprzyjającym wypoczynkowi nawet w czasie pory chłodnej i deszczowej, którą możemy porównać do polskiego gorącego lata z temperaturami powyżej 30°C.

W okresie monsunów nie zaleca się wyjazdów na północ Tajlandii z powodu niesprzyjających warunków atmosferycznych.

Mimo wysokich temperatur klimat jest bardzo przyjemny z uwagi na bujną tropikalną roślinność oraz przyjemne morskie wiatry.

Wśród zasobów naturalnych występujących w Tajlandii są: cyna, kauczuk, gaz naturalny, wolfram, tantal, drewno, ołów, gips, węgiel brunatny, fluoryt.

1.4 Ustrój polityczny

Tajlandia (od 1932 roku) jest monarchią konstytucyjną, w której od 1946 r. panuje Rama IX Bhumibol Adulyadej (79 lat), najdłużej panujący monarcha na świecie. Po-wszecznie szanowany Taj traktowany jest jako moralna i polityczna ostoja, i który potrafił utrzymać jedność państwa i którego nie obalano w kolejnych wojskowych zamachach stanu.

Dominacja wojskowych w życiu politycznym wywoływała niezadowolone społeczne

---

i cyklicznie rozruchy, które w maju 1992 przybrały rozmiar krwawych starć. 13 września 1992 odbyły się wybory parlamentarne, w których zwyciężyła koalicja partii opowiadających się za demokracją parlamentarną, premierem został Chuan Leekpai. Dzięki liberalnej polityce gospodarczej kolejnych gabinetów Tajlandii przeżywała okres dynamicznego wzrostu gospodarczego.

Po rozpadzie koalicji, w lipcu 1995 odbyły się przedterminowe wybory, które wygrała związana z wojskiem Tajlandzka Partia Narodowa (na premiera powołano Banharna Silpa-Archę), kolejne wygrał magnat telekomunikacyjny Shinawatra i jego partia Thai Rak. Kontynuował reformy ale skandale korupcyjne zachwiały jego pozycją. Porównywano go do Sylwia Berlusconi, co nie przeszkodziło mu wygrać, zdaniem opozycji, fałszując wybory w 2005. Kolejne afery korupcyjne, oskarżenia o bogacenie się kosztem kraju i nepotyzm wywołały masowe protesty i doprowadziły 19 września do wojskowego zamachu stanu, tym razem bezkrwawego. Wojskowi ogłosili stan wyjątkowy, zawiesili konstytucję, zapowiedzieli jej zmianę i likwidację korupcji. Król poparł puczystów. Tajlandia jest wielopartyjną monarchią konstytucyjną. Głową państwa w Tajlandii jest król (po puczu nie uległo to zmianie), on mianuje dziewięćoosobowy organ doradczy – Tajną Radę, która odgrywa kluczową rolę w kierowaniu państwem.

Władza ustawodawcza należy do dwu izbowego parlamentu – Zgromadzenia Narodowego. Składa się ono z Izby Reprezentantów, liczącej 360 członków oraz z wybieranego co cztery lata Senatu.

Na czele władzy wykonawczej stoi premier wyłoniony spośród członków Izby Reprezentantów (zwyczajowo zostaje nim przywódca większości parlamentarnej). Funkcjonuje dwuinstancyjny system sądowniczy na czele z Sądem Najwyższym.

Najbardziej znane partie polityczne w Tajlandii to:

- Partia Nowych Aspiracji (PNA)
- Partia Demokratyczna (PD)
- Partia Rozwoju Narodowego (PRN)
- Tajlandzka Partia Narodowa (TPN)
- Partia Akcji Społecznej (PAS)
- Partia Obywateli Tajlandzkich (POT)
- Partia Solidarności (PS)
- Partia Sprawiedliwości i Wolności (PSW)
- Partia Mas (PM)
- Liderzy Tajlandii (LT)
- Partia Sprawiedliwej Siły (PSS)

2. Gospodarka Tajlandii

2.1 Ogólna charakterystyka gospodarki

Tajlandia jest jednym z najszybciej rozwijających się krajów Azji Południowo - Wschodniej. W latach 80- tych produkt krajowy brutto wzrastał średnio o 8% rocznie, a w 1988 aż o 13%). Na początku lat 90 wzrost gospodarczy wyniósł ok. 8% (w 1993 — 7,7%). Od roku 2004 dynamika wzrostu gospodarczego spadła do 6,2 %, i zdaniem ekspertów utrzyma się na tym wysokim poziomie.

Wysoka dynamika gospodarki jest związana :

- z napływem kapitału zagranicznego - najwięcej z Japonii, Singapuru, Hongkongu oraz USA),
- rozbudową przemysłu przetwórczego głównie elektronicznego, włókienniczego i chemicznego, który wykorzystuje tanią, wykwalifikowaną siłę roboczą oraz liberalną polityką gospodarczą
- ciągle malejącym udziałem rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa w produkcji krajowym brutto (12,8% — 1991), a zwiększania się udziału przemysłu (31,8%) i usług (55,4%).

Podstawowe wskaźniki makroekonomiczne: (dane za 2004 rok)

• PKB w stałych cenach (w mld THB)	3 669,4
• Dynamika PKB (w %)	6,2
• PKB w cenach bieżących (w mld THB)	6 576,02
• Dynamika PKB w cenach bieżących (w %)	10,9
• PKB na jednego mieszkańca (w THB)	101 041,00
• PKB na jednego mieszkańca (w USD)	2 512,00
• Struktura PKB wg rodzajów działalności (w %)	
Rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo	9,87
Przemysł w tym:	40,97
Działalność produkcyjna	35,17
Budownictwo	3,11
Usługi	46,05
• Eksport FOB (w mln USD)	97 701,0
• Dynamika eksportu (w %)	22,1
• Import CIF (w mln USD)	94 978,0
• Dynamika importu (w %)	26,6
• Bilans Handlowy (w mln USD)	2 723,0

Według dostępnych aktualnie danych głównymi gałęziami gospodarki są:

Rolnictwo

Główną uprawą Tajlandii i jednocześnie najważniejszym produktem eksportowym kraju jest ryż. Jego plantacje zajmują blisko 80% wszystkich ziem uprawnych. Ważna jest

---

także uprawa kukurydzy, manioku, trzciny cukrowej, soi i tytoniu. Tajlandia zajmuje pierwsze miejsce w świecie w produkcji kuczuku, uprawianego tu w systemie plantacyjnym od początku XXw. Nielegalnie rozwijają się także duże plantacje maku do produkcji opium i heroiny. Najwięcej znajduje się ich w obszarach górskich, na pograniczu Tajlandii, Birmy i Laosu, w tzw. "Złotym Trójkącie".

W gospodarce istotną rolę odrywa również hodowla, zwłaszcza bydła i bawołów. Znaczenie ma także rybołówstwo, zarówno śródlądowe, jak i morskie.

Przemysł wydobywczy

Terytorium Tajlandii jest bardzo zasobne w różnorodne surowce mineralne. Tajlandia jest jednym z największych wydobywców i eksporterów rud cyny na świecie. Kraj znajduje się w światowej czołówce również pod względem wydobycia rud wolframu. Inne cenne wydobywane surowce to rudy żelaza, antymonu, manganu, tantal, fluorytu, ołowiu, cynku, miedzi, gipsu oraz soli potasowej. Bardzo istotne znaczenie mają złoża gazu ziemnego w Zatoce Tajlandzkiej.

Przemysł przetwórczy

Opiera się na własnych surowcach zarówno rolniczych, jak i mineralnych. Najlepiej rozwinięty jest przemysł spożywczy, włókienniczy, tekstylny oraz elektromaszynowy, w tym głównie środków transportu.

W Tajlandii obok nowoczesnych gałęzi przemysłu elektronicznego (podzespoły elektroniczne, odbiorniki tv, komputery), motoryzacyjnego (Honda, Yamaha), rozwinięte jest także rzemiosło artystyczne (wyroby z kości słoniowej, biżuteria).

Turystyka

Zapewnia gospodarce narodowej znaczną część dochodów państwa (ponad 5 mln gości rocznie, wpływ - 4 mld dol.), w tym z cieszącej się rosnącym powodzeniem taniej turystyki medycznej (operacje kosmetyczne, pomostowania tętnic, wymiana uzębienia, powiększanie piersi, usuwanie zaćmy, wszczepianie endoprotez - wszystko w cenach o 30-40% niższych niż na Zachodzie).

2.2 Prognoza koniunktury na 2006 i 2007

Prognozy koniunktury dla gospodarki Tajlandii na następne dwa lata są zróżnicowane. Przedstawiciele rządu (po zamachu 19 września, już byłego) optymistycznie oceniali koniunkturę na najbliższe lata. Natomiast niezależni eksperci oraz ekonomiści organizacji międzynarodowych są bardziej wstrzemięźliwi, choć większość z nich skłania się do opinii, że tajska gospodarka ma przed sobą kolejne lata znacznego (rządu 6 % rocznie) wzrostu gospodarczego.

Uważa się, że rozwój gospodarczy w najbliższych latach zależeć będzie od kilku głównych czynników. Pierwszym i chyba najważniejszym jest sytuacja międzynarodowa, zarówno w aspekcie politycznym, jak i gospodarczym. Istotnym elementem jest wysokość cen ropy naftowej i innych surowców i ich wpływ na gospodarkę głównych odbiorców tajskich produktów tj. USA, Japonii i Unii Europejskiej.

Nie widać zagrożeń dla światowej gospodarki, pomimo wzrastających cen ropy naf-

---

towej, a prognozy koniunktury dla większości krajów rozwiniętych są pomyślne, tym niemniej rząd tajski podejmuje energiczne kroki (i tego nowy rząd raczej nie zmieni) w celu zmniejszenie zależności tajskiej gospodarki od eksportu poprzez zwiększenie popytu krajowego.

W tym celu:

- planowane są projekty inwestycyjne, które mają nakręcać koniunkturę i dalszy wzrost rozwoju gospodarczego kraju w przypadku osłabienia lub załamania się eksportu;
- zapewnienia rynków zbytu dla tajskiego eksportu poprzez zawieranie bilateralnych umów o wolnym handlu lub zwiększenie integracji w ramach ASEAN'u;
- pobudzenia popytu na tajski eksport w uboższych i słabo rozwiniętych, sąsiadujących z Tajlandią, krajach wspierane są ich plany rozwojowe również poprzez uczestnictwo kapitałowe w inwestycjach.

Według ostatnich prognoz National Economic and Social Development Board, biorąc pod uwagę wpływ tsunami na gospodarkę oraz wysokie ceny ropy naftowej, tempo wzrostu tajskiej gospodarki ma osłabnąć. Wzrostu PKB ma wynieść w ok. 5,5-7,0% w roku 2006.

Dal NESDB prognozuje, że wzrost eksportu nie będzie tak duży jak w roku bieżącym, a import będzie wzrastał w podobnym tempie.

Koniunktura tajskiej gospodarki będzie miała niewątpliwie duży wpływ na poziom współpracy gospodarczej z Polską, a szczególnie wymiany handlowej między obu krajami. Należy jednak zauważyć, że koniunktura jest tylko jednym z elementów określających możliwości współpracy i tworzących dla niej pewne ramy. Kto i czym je wypełni jest w dużym stopniu od koniunktury niezależne. Korzyści z poprawy koniunktury odnoszą głównie ci, którzy mają ugruntowaną pozycję na rynku, są aktywni w działaniach promocyjnych i akwizycyjnych oraz traktują Tajlandię, słusznie zresztą, jako kraj ważny z punktu widzenia ich interesów, w tym zarówno jako duży rynek zbytu dla swoich wyrobów, jak i bazę dla ekspansji na cały region Azji Południowo-Wschodniej. Pomimo znacznej poprawy, nadal wiele polskich firm nie docenia Tajlandii jako trwałego i stabilnego rynku zbytu. Niewykorzystane jest, jak dotychczas, członkostwo Polski w Unii Europejskiej które może znacznie ułatwić polskim producentom dostęp na rynek Tajlandii.

Już obecnie polski eksport do Tajlandii znalazł się na trzecim miejscu wśród rynków tej części kontynentu Azji i przewyższył eksport do wielokrotnie większych Indii i tradycyjnych innych rynków, jak np. Singapur i Korea Południowa.

3. System finansowy

3.1 System bankowy w Tajlandii

Sytuacja w krajach azjatyckich pod koniec 1998 roku, w także w Tajlandii oraz stanowisko międzynarodowych instytucji finansowych wymusiły w pewnym stopniu na rządach poszczególnych krajów podjęcie decyzji o przeprowadzeniu głębokich reform struktu-

---

---

ralnych w wyszczególnionych segmentach gospodarki, przede wszystkim w bankowości. Reformy te obejmowały między innymi: zamykanie niewyplacalnych banków i instytucji finansowych, dokapitalizowanie banków, konsolidację banków, przejęcia banków krajowych przez banki zagraniczne, ustanowienie ścisłego nadzoru słabych instytucji. Przyjęte plany prywatyzacji banków rozszerzyły udział zagranicznych inwestorów w krajowym systemie finansowym.

Na obecne funkcjonowanie systemu bankowego miał wpływ kryzys jaki dotknął banki wszystkich krajów regionu i był elementem znacznie bardziej rozległego kryzysu gospodarczego. Kryzys rozpoczął się załamaniem rynków finansowych. Był on wypadkową kilku kryzysów częściowych: zarówno kryzysu walutowego, jak i kryzysu systemu bankowego, a także kryzysu zwanego jako kryzys zadłużenia przedsiębiorstw, który przełożył się na pogłębienie kryzysu bankowego przez zwiększenie udziału złych długów w aktywach banków. Ostatecznie kryzys bankowy, który rozpoczął się w 1997 r., zakończył się, na początku roku 2000, wraz z odzyskaniem przez gospodarki krajów południowej Azji stabilności gospodarczej i zakończeniem procesów restrukturyzacyjnych.

Kraje Azji Południowo-Wschodniej często mają kłopoty z funkcjonowaniem systemów bankowych. Turbulencje na rynkach finansowych nie są tam zjawiskiem rzadkim. Związane jest to bezpośrednio z wielką dynamiką rozwoju tych rynków (co oznacza nacisk na wzrost efektywności działania kosztem bezpieczeństwa), postępującą liberalizacją i globalizacją w skali światowej ale przede wszystkim ze słabością systemów bankowych poszczególnych krajów azjatyckich. Czynniki, które w największym stopniu osłabiają prawidłowe funkcjonowanie tamtejszych instytucji finansowych, to:

- niedostatecznie rozwinięta regulacja i nadzór bankowy,
- brak kontroli nad jakością i strukturą udzielanych kredytów,
- ryzyko moralne ("moral hazard"),
- silne powiązania między bankami i siłami politycznymi.

W ostatnich latach azjatyckie korporacje były silniej narażone na ryzyko niż przedsiębiorstwa w innych krajach. Instytucje kredytowe rzeczywiście nie stosowały nowoczesnych metod analizy ryzyka przedsięwzięć, które finansowały. W krajach azjatyckich zjawiskiem powszechnym było i jest udzielanie pożyczek w oparciu o bliskie kontakty osobiste, znajomości, nie na podstawie wskaźników ekonomicznych, takich jak przewidywane przepływy pieniężne, czy też zabezpieczenie kredytu. Powiązania pomiędzy bankami, przedsiębiorstwami i rządem są rozprzestrzenione w całej Wschodniej Azji.

W Indonezji i Tajlandii te same rodziny, które kontrolują banki, mają także w swym posiadaniu większość korporacji. Powoduje to nieprawidłowości w procesie rozdzielania zasobów i niebezpieczną koncentrację ryzyka.

Niebankowe instytucje finansowe, tak popularne w całej Azji są z natury poddane słabszej regulacji niż banki. Gwałtowny wzrost ich ilości znacznie osłabia system finansowy.

Systemy bankowe wybranych krajów Azji Południowo-Wschodniej (stan na rok 1996)

	Banki komercyjne	Banki państwowe	Banki handlowe	Inne instytucje finansowe	Zagraniczne instytucje finansowe	Ogółem
Indonezja	144	34	0	0	44	222
Korea Południowa	26	8	30	53	52	169
Malezja	23	1	12	40	14	90
Filipiny	40	2	0	0	14	56
Tajlandia	15	5	0	108	14	142

Źródło: za East Asia. The Road to Recovery, The World Bank, Wshington DC 1998, s. 36

Bank Światowy od początku kryzysu aktywnie współpracował z rządami państw dotkniętych kryzysem, w celu uzdrowienia ich systemów finansowych. We wrześniu 1997 roku udzielił Tajlandii pożyczki w wysokości 15 mln USD. Nazwano ją Szybką Pożyczką Pomocową dla Sektora Finansowego. Miała ona na celu przywrócenie elastyczności i dobrej kondycji sektora bankowego. Zaraz potem, w grudniu 1997 roku Tajlandia otrzymała od Banku Światowego kolejną pożyczkę, tym razem w wysokości 350 mln USD. Te pieniądze były przeznaczone na restrukturyzację instytucji finansowych. W lutym 1998 roku Bank Światowy udostępnił 15 mln USD na pomoc we wprowadzaniu zgodnego ze światowymi standardami sposobu zarządzania do tajlandzkich firm. Ostatnia pożyczka od Banku Światowego dla Tajlandii pochodzi z czerwca 1998 roku. BŚ przeznaczył wtedy kolejne 15 mln USD na przystosowanie gospodarki i finansów do nowych warunków. Ponadto Bank Światowy pomógł ustanowić w Tajlandii Agencję Restrukturyzacji Finansowej oraz firmę zajmującą się wspomaganie zarządzania aktywami. Nie ulega wątpliwości, że do przebiegu kryzysu finansowego w Azji i gwałtownej deprecjacji walut oraz do załamania gospodarczego w wielu krajach przyczyniła się przede wszystkim słabość systemów bankowych i brak odpowiednich regulacji w sektorze finansowym.

W poszczególnych krajach powstały też specjalne agendy rządowe, które przejmowały słabe banki w celu ich restrukturyzacji. Rządy Tajlandii, Indonezji i Korei Południowej ogłosiły gwarancje dla wszystkich depozytów. W 1998 roku BIS ogłosił szacunkowe koszty całego procesu restrukturyzacji sektora bankowego krajów azjatyckich (dla Tajlandii było to: 43 mld USD).

4. System podatkowy w Tajlandii

System podatkowy w Tajlandii jest niezwykle rozbudowany, nowoczesny i zbliżony w rozwiązaniach do tego, jaki występuje w wielu rozwiniętych państwach zachodnich. Praktyka wykazuje, że Urząd Skarbowy (Revenue Department) jest bardzo restrykcyjny w przypadku przewinień, zaniedbań lub przypadków łamania przepisów podatkowych. Sprawy trafiają do sądów, a najniższa wymierzana kara sięga co najmniej podwój-

---

nej sumy zaległego podatku. Akwizycja zasądzonej sumy następuje w ciągu 30 dni od uprawomocnienia się wyroku. Wypełnianie formularzy i zobowiązań podatkowych jest więc w Tajlandii jednym z nadrzędnych kryteriów właściwego prowadzenia działalności gospodarczej.

W Tajlandii występują następujące podatki:

1. Podatek dochodowy

od działalności przedsiębiorstw (odpowiednik naszego CIT). Obowiązuje od 1 stycznia 2002 roku i obejmuje następujące stawki:

- zwykła firma – 30 proc.;
- mała firma z kapitałem do 5 mln baht: 20 proc. gdy jej dochody roczne netto nie przekraczają 1 mln baht, 25 proc. gdy mieszczą się w przedziale 1 – 3 mln baht i 30 proc., gdy przekraczają 3 mln baht;
- firma umieszczona na tajskiej giełdzie (SET - Stock Exchange of Thailand): jeśli jej dochody roczne nie przekraczają 300 mln baht – 25 proc., a jeśli przekraczają tę sumę – 30 proc.;
- firma nie umiejscowiona na SET – 25 proc.

Firma posiadająca w Tajlandii jedynie filię, płaci oczywiście podatek tylko od działalności prowadzonej na terenie Tajlandii.

2 . Podatek obrotowy – VAT

Obowiązuje od 1 stycznia 1992 roku. Obowiązuje ujednolicona stawka 7 proc. Istnieją możliwości uzyskania zwrotu tego podatku, tak dla obywateli tajskich, jak też obcokrajowców prowadzących działalność na terytorium tego kraju. W tym drugim przypadku największe szanse otrzymania zwrotu tego podatku są w przypadku prowadzenia działalności o charakterze wielkotowarowym (masowym, hurtowym), jak też w przypadku realizacji międzynarodowych umów (w tym w ramach zobowiązań kredytowych lub programów pomocowych). Zwrot VAT uzyskują wszystkie przedstawicielstwa dyplomatyczne, włączając w to agendy ONZ. Wszystkie przypadki zwrotu VAT rozpatrywane są indywidualnie. W przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, w produkcji lub usługach, których dochody przekraczają 600 tys. baht rocznie, ale nie są wyższe od 1,2 mln baht istnieje możliwość wyboru: albo płacenie podatku VAT, albo podatku obrotowego w wysokości 1,5 proc.

3. Podatek od należności i przekazów (Remittance Tax)

Dotyczy tylko przekazów z filii danej firmy na terenie Tajlandii do jej głównej siedziby, gdziekolwiek ona się znajduje i wynosi 10 proc.

4. Podatek dochodowy od osób indywidualnych

Obowiązuje wszystkich, którzy przebywają na terytorium Tajlandii dłużej niż 180 dni. Obowiązuje sześć progów podatkowych:

- 0 – 80 tys. baht – 0 proc.;
- 80 001 – 100 tys. baht – 5 proc.;
- 100 101 – 500 tys. baht – 10 proc.;

-
- 500 001 – 1 mln baht – 20 proc.;
  - 1 000 001 – 4 mln baht – 30 proc.;
  - powyżej 4 mln baht – 37 proc.

5. Podatek od depozytów i wkładów bankowych

- dla osób indywidualnych – 15 proc.;
- dla firm – 1 proc.;
- dla fundacji – 10 proc.

6. Akcyza

- na podstawowe materiały i surowce – 1 proc.;
- na produkty techniczne i maszyny – 1-10 proc.;
- produkty gotowe – 10 proc.;
- produkty wymagające specjalnej ochrony - 20 proc.

Polska jako jedno z blisko 40 państw ma z Tajlandią podpisaną umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania.

Więcej informacji można uzyskać na stronie Urzędu skarbowego w Tajlandii pod adresem: www.rd.go.pl

5. Zakładanie działalności gospodarczej w Tajlandii

Zgodnie z obowiązującymi w Tajlandii przepisami, możliwe jest prowadzenie przez właściciela z zewnątrz lub obcy kapitał działalności firmy na zasadzie wyłącznej własności firmy o charakterze partnerskim (joint – venture) oraz spółki z o.o. . Jak podaje Tajska Izba Inwestorów najpopularniejszą formą prowadzenia działalności przez obcokrajowców jest spółka z o.o.

Chcąc utworzyć taką spółkę, należy spełnić następujące warunki:

- przedstawić opinię siedmiu promotorów,
- przygotować specjalne memorandum o wejściu na rynek,
- zwołać zebranie statutowe,
- zarejestrować spółkę.
- uzyskać zgodę od urzędu podatkowego

Działalność takiej spółki powinna być zgodna z przepisami wewnętrznymi, a przede wszystkim z kodeksem cywilnym i handlowym oraz wymogami finansowymi. Rozliczenia finansowego spółki dokonuje się raz do roku w celu przedstawienia odpowiednim władzom – urzędowi skarbowemu.

Nad rozpoczętą inwestycją nadzór sprawuje Ministerstwo Przemysłu, w oparciu o ustawę o przedsiębiorstwach. Również Ministerstwo Przemysłu dokonuje odpowiednich przeglądów i weryfikacji jeżeli chodzi o spełnianie przez zakładane przedsię-

biorstwo odpowiednich kryteriów bezpieczeństwa oraz wymogów w sferze ochrony środowiska.

Tajlandia przestrzega również międzynarodowych umów i zobowiązań w zakresie praw związanych z własnością, takich jak patenty, znaki towarowe czy prawa autorskie.

Więcej szczegółowych informacji można znaleźć na stronie internetowej Tajskiej Izby Inwestorów: www.boi.go.th

6. Handel zagraniczny

6.1 Wymiana handlowa Tajlandii ze światem

Rodzaj obrotu / Grupa towarowa	<i>[mln USD]</i>				
	2000	2001	2002	2003	2004 p
1 Eksport	69 775	65 379	68 161	80 049	97 701
2 Żywność, w tym:	9 865	9 807	9 709	11 009	12 115
2 Produkty rolnictwa	4 953	4 798	5 189	6 644	8 007
3 Produkty rybołówstwa	2 306	2 032	1 641	1 757	1 778
4 Napoje i tytoń	174	172	175	200	230
5 Surowce	2 589	2 244	2 734	3 979	5 002
6 Paliwa mineralne i smary	1 907	1 599	1 664	1 986	3 077
7 Oleje zwierzęce i roślinne oraz tłuszcze	72	104	97	145	214
8 Chemikalia	4 010	3 589	3 881	4 492	6 627
9 Towary przemysłowe, w tym:	10 719	10 264	11 017	11 819	15 874
10 Odzież i wyroby tekstylne	5 597	5 278	5 150	5 466	6 394
11 Maszyny, w tym:	30 516	27 654	29 100	35 427	44 278
12 Maszyny i urządzenia elektryczne, ich części	16 697	14 541	16 309	17 009	21 162
13 Maszyny i urządzenia mechaniczne, ich części	10 151	9 402	9 181	10 591	13 017
14 Pozostałe towary przemysłowe	7 897	7 557	7 424	7 542	8 521
15 Pozostałe transakcje i artykuły	1 933	2 293	2 216	2 129	1 603
16 Reeksport	93	96	145	131	160
17 Import	62 181	61 847	64 317	75 018	94 978
18 Żywność, w tym:	1 836	2 164	2 212	2 441	2 875
19 Produkty mleczarskie	336	385	329	364	442
20 Napoje i tytoń	228	217	221	236	277
21 Surowce	3 016	3 020	3 123	3 447	4 086
22 Paliwa mineralne i smary, w tym:	6 856	7 139	7 420	8 894	13 260
23 Ropa naftowa	6 105	5 757	5 748	7 115	10 731
24 Oleje zwierzęce i roślinne oraz tłuszcze	48	51	57	77	116
25 Chemikalia	7 061	6 484	6 659	7 797	9 960
26 Towary przemysłowe	11 363	10 548	11 789	14 398	19 007
27 Maszyny, w tym:	28 647	28 593	29 104	33 587	39 921
28 Maszyny i urządzenia elektryczne, ich części	7 269	7 695	8 022	8 531	10 226
29 Maszyny i urządzenia mechaniczne, ich części	5 661	6 159	6 551	8 030	9 698

30	Pozostałe towary przemysłowe	1 688	1 715	1 756	2 099	2 519
31	Pozostałe transakcje i artykuły	943	1 182	1 246	1 467	1 985
32	Złoto	495	733	656	562	972
33	Saldo	7 594	3 532	4 585	5 031	2 723

Największą grupę towarową eksportu z Tajlandii stanowią:

- Maszyny i urządzenia elektryczne oraz maszyny i urządzenia mechaniczne i ich części (wartość eksportu systematycznie się zwiększała od 31 mln USD w 2000 roku do prawie 45 mln w 2004r),
- Towary przemysłowe, w tym odzież i tekstylia, których eksport w 2004 roku wyniósł 16 mln USD,
- Żywność, którą Tajlandia wyeksportowała na sumę 12 mln USD.

Wśród towarów importowanych do Tajlandii znalazły się maszyny i urządzenia elektryczne oraz maszyny i urządzenia mechaniczne i ich części (w roku 2004 import wyniósł 40 mln USD), towary przemysłowe (20 mln USD) oraz paliwa mineralne (14 mln USD).

Saldo obrotów Tajlandii z zagranicą, jest dodatnie mimo iż od 2000 roku zmniejszyło się o blisko 5 mln USD.

6.2 Rejon Azji Południowo – Wschodniej

Region Azji Południowo-Wschodniej obejmuje: Brunei, Filipiny, Indonezję, Kambodżę, Laos, Malezję, Myanmar (Birmę), Singapur, Tajlandię i Wietnam. Terytorialnie i ludnościowo dominuje wyspiarska Indonezja (1,919 mln km² i 207 mln mieszkańców).

W regionie tym znajdują się państwa bogate takie jak Singapur (29 610 USD PKB per capita), Brunei (18 357 USD); państwa dynamicznie rozwijające się, jak Malezja (3400 USD), Tajlandia (1960 USD), Filipiny (1020 USD) i państwa transformacji o różnym poziomie zaawansowania, których dochód na głowę kształtuje się poniżej 1000 USD: Wietnam (370 USD), Laos (280 USD), Kambodża (260 USD), Myanmar (142 USD). Wytworzony przez te kraje łączny PKB wynosił ponad 525 mld USD⁴⁵ i był porównywalny z PKB krajów Azji Południowej (575 mld USD). Natomiast średni dochód na mieszkańca jest ponad dwukrotnie wyższy niż w Azji Południowej (1022 USD). Ze względu na cieśniny oraz szlaki żeglugowe i lotnicze prowadzące z Europy i Bliskiego Wschodu do Azji Północno-Wschodniej, region ten ma strategiczne położenie oraz istotne znaczenie zarówno gospodarcze, jak i wojskowe.

Czynniki geograficzne, klimatyczne, kulturowo-cywilizacyjne i historyczne umożliwiły wykształcenie specjalnych więzi pomiędzy społecznościami zamieszkującymi ten region, opartych przede wszystkim na uwzględnianiu i tolerowaniu różnorodności, zasadniczo odmiennie niż na obszarze Azji Północno-Wschodniej. Pozwała to na w miarę precyzyjne określenie jego struktury wewnętrznej i zakresu wspólnych interesów, co stanowi specyfikę regionu w stosunkach międzynarodowych.

6.3 Współpraca z Unią Europejską

ASEAN pozostaje podstawowym partnerem Unii Europejskiej w dialogu i działaniach w tym regionie, a Regionalne Forum ASEAN (ARF) w zakresie kluczowych problemów dotyczących globalnego i regionalnego bezpieczeństwa. Programy pomocowe UE są realizowane w większości państw regionu. Największym ich odbiorcą jest Indonezja. 80% funduszy programu współpracy rozwojowej UE dla Azji w latach 1996–2000 zostało przekazane dla najslabiej rozwiniętych państw Azji (m.in. dla Kambodży i Laosu) oraz krajów o niskim dochodzie per capita (w tym dla Indonezji i Wietnamu).

W 2000 r. obroty handlowe UE z ASEAN wyniosły 109 365 mln euro, przy ujemnym saldzie UE 29 255 mln euro. Stanowiło to 13 % obrotów UE. W lipcu 2003 roku Komisja Europejska przyjęła dokument nt. nowego partnerstwa z regionem Azji Południowo-Wschodniej (Communication from the Commission – A New Partnership with South East Asia). Dokument ten uwzględniając nowe uwarunkowania sytuacji globalnej, wskazuje na konieczność zacieśnienia międzyregionalnej współpracy, której szersze ramy mają zostać precyzyjnie określone w proponowanych porozumieniach dwustronnych Komisji Europejskiej z poszczególnymi krajami Azji Wschodniej. Proponowane przez Komisję Europejską priorytetowe dziedziny współpracy obejmują: wspomaganie stabilizacji w regionie i walkę przeciwko terroryzmowi, kwestie przestrzegania prawa człowieka, zasad demokracji i dobrego rządzenia, kwestie prawa, wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych oraz konieczność zwiększenia dynamiki w sferze handlu i inwestycji i kontynuowania wsparcia dla krajów słabiej rozwiniętych.

7. Współpraca Polska – Tajlandia

7.1 Prawno traktatowe uregulowania Polski z Tajlandią

Ważniejsze umowy międzynarodowe regulujące współpracę gospodarczą Polski z Tajlandią.

- Traktat między Państwami Członkowskimi Unii Europejskiej („piętnastka”), a Rep. Czeską, Rep. Estońską, Rep. Łotewską, Rep. Litewską, Rep. Węgierską, Rep. Malty, Rzeczpospolitą Polską, Rep. Słowenii, Rep. Słowacką dotyczący ich przystąpienia do Unii Europejskiej, podpisany w Atenach w dniu 16.04.2003 r. Obowiązuje od 1.05.2004 r. (Dz. U. nr 90/2004, poz. 864).
- Umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania z 8.12.1978 r.,
- Umowa o popieraniu i ochronie inwestycji z 18.12.1992 r.,
- Umowa o komunikacji lotniczej z 19.05.1976 r.,
- Umowa o współpracy w dziedzinie nauki i techniki z dnia 21.03.1996 r.,

7.2 Współpraca gospodarcza z Polską w latach 2000 – 2005

Obroty handlowe Polski z Tajlandią w latach 2000 – 2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	[tys. USD] 2006 7 m-cy
Eksport	36 644	45 856	22 242	28 737	97 749	104 445	46 233
Import	166 643	190 338	203 127	244 104	329 328	306 377	213 613
Obroty	203 287	236 194	225 369	272 841	427 077	410 822	259 846
Saldo	-129 999	-144 482	-180 885	-215 267	-231 579	-201 932	-167 380

Źródło: „Mapa możliwości polskiego eksportu – kraje pozaunijne”

Obroty handlowe Polski z Tajlandią systematycznie od 2000 roku wzrastają (po 7 miesiącach 2006 roku wynosiły prawie 260 mln. USD). Jednak ujemne saldo obrotów systematycznie się powiększa- aż do prawie 167 mln USD w pierwszych siedmiu miesiącach 2006 roku.

Eksport do Tajlandii w latach 2000 – 2005 rozwijał się bardzo dynamicznie i wyniósł 267%. Dynamika importu w omawianym okresie wyniosła 198%.

W okresie 7 miesięcy 2006 roku, w porównaniu z analogicznym okresem 2005 roku dynamika polskiego eksportu do Tajlandii wyniosła 61,7 %, natomiast importu 125,6 %.

Do Tajlandii eksportowano głównie urządzenia mechaniczne i elektryczne, chemikalia, srebro, wyroby z miedzi, żeliwa i stali.

Główne grupy eksportowanych towarów przedstawiały się w następujący sposób:

1. urządzenia mechaniczne i elektryczne – 37mln USD (35,4% całego polskiego eksportu do Tajlandii),
2. srebro – 22,9mln (21,9%),
3. produkty przemysłu chemicznego – 17,9mln USD (17,2%),
4. samochody – 14,4mln (13,8%),
5. produkty pochodzenia zwierzęcego takie jak mleko, śmietana i serwatka – 4,2mln USD (4,1%),
6. wyroby z miedzi, żeliwa i stali – 2,1mln USD (2%).

Po stronie produktów importowanych z Tajlandii znalazły się:

1. elektronika, maszyny liczące, klimatyzatory – 130mln USD (42,58 % całego importu z Tajlandii),
2. kauczuk i tworzywa sztuczne – 36,8mln USD (12%),
3. materiały i wyroby włókiennicze – 36,1mln USD (11,8%),
4. gotowe artykuły spożywcze takie jak owoce morza, orzechy, owoce – 24,5mln USD (8%),
5. statki, samochody i części do nich 17,3mln USD (5,6%),
6. biżuteria w tym z pereł – 8,7mln (2,8%),
7. skóry – 8,1mln USD (2,7%).

Jak wynika z raportu przedstawionego przez Ministerstwo Gospodarki za I półrocze 2006 roku nasze saldo w wymianie handlowej z krajami azjatyckim jest nadal ujemne.

Na rynki te kierowane jest zaledwie 4,6% polskiego eksportu, podczas gdy ich udział w imporcie sięga 15,6%. Ta dysproporcja oraz jej narastanie w ostatnich latach przekłada się na pogłębiający się deficyt obrotów z tymi rynkami. Ujemne saldo wymiany za pierwsze półrocze 2006 r. sięgnęło tu blisko 5,3 mld EUR i okazało się o ponad 1,4 mld EUR głębsze niż przed rokiem, a zarazem prawie trzykrotnie wyższe od eksportu na rynki azjatyckie.

7.3 Warunki dostępu do rynku

Chcąc rozpocząć eksport polskich wyrobów do Tajlandii nie napotyka się na formalne przeszkody. Mino to obserwuje się brak zaangażowania inwestycyjnego zarówno po stronie Polskiej jak i Tajlandzkiej. Do tej pory żadna z polskich firm nie otworzyła własnego przedstawicielstwa, oddziału, biura handlowego, nie uruchomiła własnego zakładu produkcyjnego lub własnego przedsięwzięcia z lokalnym partnerem.

7.4 Branże i towary o największych możliwościach eksportowych

Jak twierdzą eksperci z Ambasady Polskiej w Bangkoku na zwiększenie dostaw do Tajlandii mają szansę następujące wyroby:

1. Pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające a w szczególności samochody do przewozu więcej niż dziesięciu osób. Wzrost ruchu turystycznego w Tajlandii oraz popytu firm turystycznych na tego typu samochody, stwarza szanse zwiększenia polskiego eksportu tych towarów.

W 2005 roku Tajlandia zrealizowała import o łącznej wartości 231 mln USD, w tym z Polski na kwotę 17mln USD, co daje 7% udziału w całym imporcie tej grupy towarów.

W 2004 roku Polska znalazła się na drugim miejscu wśród dostawców z udziałem 9%. Znaczny wzrost popytu na te grupę produktów wykorzystały w 2005 roku firmy japońskie i niemieckie. Polska z drugiego spadła na trzecie miejsce dostawców.

W obecnej sytuacji nie ma żadnych przeszkód formalnych, stojących na przeszkodzie zwiększenia polskiego eksportu tej grupy produktów.

2. Metale szlachetne i metale platerowane metalem szlachetnym i wyroby z nich oraz srebro w stanie surowym.

Srebro jest od pewnego czasu dominującym polskim surowcem eksportowym, wykorzystywanym przede wszystkim w przemyśle elektronicznym.

W 2005 roku Tajlandia zakupiła srebro w stanie surowym na kwotę 334mln USD. Największym dostawcą były Chiny - 65% całości dostaw. Polska znalazła się na trzecim miejscu z eksportem o wartości 26mln USD i 8% całości dostaw.

Żadne przeszkody formalnie nie utrudniają eksportu na rynek Tajlandzki.

3. Produkty przemysłu chemicznego, nawozy mineralne i chemiczne.

W 2005 roku dostawy z Polski tej grupy produktów stanowiły 3% pokrycia importu, co dawało Polsce dalekie 9 miejsce wśród dostawców.

Drogi transport i wysoka energochłonność produkcji powodują utrudnienia w kon-

---

kurowaniu z innymi dostawcami. Mimo to polskie nawozy mają ugruntowaną pozycję na rynku Tajlandzkim, nie ma też przeszkód natury formalnej, co powinno sprzyjać zwiększeniu eksportu.

4. Produkty pochodzenia zwierzęcego, takie jak produkty mleczarskie, jaja ptasie, mleko w proszku.

W tej grupie produktów istnieje duża szansa zwiększenia eksportu, ze względu na konkurencyjność popytową UE a tym samym zmniejszenie zainteresowania rynkiem tajlandzkim.

Ze względu na epidemie ptasiej grypy w Azji pojawiła się szansa na zwiększenia eksportu jaj w skorupkach. Reakcja polskich eksporterów była błyskawiczna w 2005 roku polski eksport tych produktów wyniósł 590 tys. USD.

Także mleko w proszku zajmuje wysoką pozycję w eksporcie do Tajlandii mimo, że od pewnego czasu dostawy się zmniejszyły.

W obecnej sytuacji nie istnieją bariery natury formalnej, które mogą ograniczać eksport tej grupy towarów.

5 Metale szlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych, zwłaszcza wyroby z miedzi oraz miedź rafinowana. Miedź i jej pochodne pojawiały się w polskim eksporcie do Tajlandii dopiero w 2005 roku. Już po roku wartość zrealizowanych dostaw wyniosła 3,3mln USD. W najbliższych latach przewidywany jest dynamiczny wzrost tej grupy produktów.

8. Informacje praktyczne dla wyjeżdżających

8.1 Wiza, przepisy wjazdowe

Obywatele polscy udający się do Tajlandii objęci są obowiązkiem wizowym.

W zagranicznych placówkach dyplomatycznych - konsularnych Tajlandii można otrzymać wizę tranzytową do 30 dni, wizę turystyczną do 60 dni, wizę dla nie imigrantów (non immigrant visa) do 90 dni, zależnie od celu pobytu (udział w szkoleniu, studia itd.). Należy przy tym pamiętać, że od 2003 r. Tajlandia znacznie zaostrzyła sankcje za wykonywanie pracy bez urzędowego zezwolenia, nawet wobec zagranicznych przewodników turystycznych.

Za stwierdzone łamanie tego przepisu grozi kara więzienia lub deportacja. Uzyskanie wizey na ponad 90 dni wymaga wcześniejszej zgody tajskich władz imigracyjnych. Obywatele polscy mogą uzyskać wizę do 15 dni pobytu (wliczając dzień wjazdu i wyjazdu) na niektórych przejściach granicznych, tylko w międzynarodowych portach lotniczych w Bangkoku, Chiang Mai, Hat Yai, Phuket i Utapao (nie jest możliwe uzyskanie wizey na przejściach lądowych, np. z Kambodżą). W tym celu po przylocie należy wypełnić aplikację wizową w języku angielskim, wnieść opłatę za wizę w wysokości 1000 BHT (ok. 25,5 USD), załączyć 1 fotografię (można ją zrobić tylko na lotnisku w Bangkoku)

---

za 100 BHT), wykazać się posiadaniem biletu powrotnego lub biletu do innego kraju oraz wystarczającej ilości środków płatniczych na pobyt (dotyczy to osób powyżej 12 roku życia). W Tajlandii, tak jak w innych państwach Azji Południowo - Wschodniej, wymagany jest minimum 6 miesięczny okres ważności paszportu, licząc od dnia planowanego opuszczenia tego kraju. Niespełnienie tych warunków grozi odmową wjazdu. O przedłużeniu pobytu (wizy) należy starać się wyłącznie w biurze imigracyjnym (opłata za wniosek wynosi 1900 BHT). Trzeba wystrzegać się nielegalnych propozycji biur podróży przedłużania ważności wizy. Policja i straż graniczna nie uznają wiz uzyskanych w ten sposób i uważają je za sfałszowane, za co grozi aresztowanie. Osoby o niedbałym i nieestetycznym wyglądzie mogą nie uzyskać zgody na wjazd. Nie ma obowiązku posiadania określonej kwoty pieniędzy na dzień pobytu, należy jednak mieć wystarczające środki finansowe (np. gotówkę, karty kredytowe uznane na świecie, vouchery). Opłata lotniskowa (przy wylocie) wynosi 500 BHT, na liniach krajowych – od 50 do 200 BHT, zależnie od lotniska.

8.2 Przepisy celne

Nie ma ograniczeń dotyczących przywożenia pieniędzy. Restrykcje celne odbiegające od powszechnie obowiązujących standardów dotyczą zakazu wywozu statuetek i wizerunków Buddy. Wywóz tych przedmiotów wymaga uzyskania uprzedniej zgody Ministerstwa Sztuki (poza wyrobami rzemieślniczymi, np. małymi figurkami i wizerunkami zwyczajowo noszonymi przy sobie lub sprzedawanymi turystom na straganach). Istnieją także ograniczenia w przywozie towarów spożywczych. Od 2003 r. Polska znalazła się na liście państw, co do których obowiązuje zakaz importu wołowiny i jej przetworów. Za niektóre towary zakupione w czasie pobytu w Tajlandii można uzyskać przy wylocie zwrot podatku VAT (aktualna stawka – 7 proc.). Warunkiem tego jest wcześniejsze uzyskanie odpowiedniego zaświadczenia w miejscu zakupu towaru.

8.3 Przepisy prawne

Tajlandia należy do krajów o bardzo surowym ustawodawstwie antynarkotykowym. Posiadanie przy sobie jakichkolwiek narkotyków, nawet w najmniejszych ilościach (np. papierosa z marihuany czy tabletki amfetaminy), lub przyrządów wskazujących na używanie narkotyków (np. strzykawki) powoduje natychmiastowe zatrzymanie, przynajmniej do wyjaśnienia sprawy. Odnosi się to do całego terytorium Tajlandii, w tym także stref tranzytowych portów lotniczych. Obowiązujący w Tajlandii kodeks karny przewiduje wyjątkowo surowe sankcje za przemyt, handel i posiadanie narkotyków. Przesłępstwa narkotykowe zagrożone są karą wieloletniego (nawet dożywotniego) więzienia lub śmierci.

8.4 Meldunek

Istnieje obowiązek meldunkowy. Przed przekroczeniem granicy podróźny obowiązany jest wpisać do karty wjazdu/wyjazdu adres zamieszkania w Tajlandii, a w razie jego

---

zmiany w ciągu 24 godzin poinformować o tym władze imigracyjne. Turyści korzystający z usług hoteli, moteli itp. spełniają ten obowiązek, wypełniając kartę hotelową.

8.5 Ubezpieczenie

Nie ma obowiązku wykupienia ubezpieczeń osobowych i komunikacyjnych. Uznawane są polisy tych polskich towarzystw ubezpieczeniowych, które zawarły umowy z innymi firmami zachodnimi mającymi swoich przedstawicieli w Tajlandii.

8.6 Szczepienia, służba zdrowia

Obecnie nie występują w Tajlandii szczególne zagrożenia sanitarno - epidemiologiczne. Nie są wymagane szczepienia. W związku z zagrożeniem ptasią grypą wskazane są jednak, podobnie jak w całym regionie, szczepienia przeciw grypowe, wg wskazań lekarza. Należy przestrzegać zaostrzonych zasad higieny, niezbędnych w krajach tropikalnych. Woda z sieci wodociągowej jest niezdatna do picia. W sprzedaży ogólnie dostępna jest butelkowana woda filtrowana lub mineralna. Nie ma problemów z dostępem do opieki medycznej. Cena standardowej wizyty lekarskiej wynosi ok. 500 BHT, doba w szpitalu (zależnie od standardu) kosztuje od 1000 do 5000 BHT.

8.7 Podróżowanie po kraju

Nie ma żadnych ograniczeń w podróżowaniu po kraju. Nie zaleca się jednak przebywania w rejonach przygranicznych (szczególnie z Mjanmą – d. Birmą) z uwagi na okresowe konflikty etniczne i prowadzoną w sposób zdecydowany walkę z przemytem narkotyków. Odnosi się to także do trzech południowych, muzułmańskich prowincji przylegających do Malesji (Pattani, Narathiwat, Yala), w których często dochodzi do aktów przemocy (także z użyciem broni) na tle religijnym.

W Tajlandii długość linii kolejowej wynosi 4.071 km. Transport kolejowy obsługiwany jest przez State Railway of Thailand. Długość dróg to 64.095 km. Transport drogowy, w tym komunikacja międzymiastowa, obsługiwany jest przez prywatne firmy.

Długość dróg wodnych stanowi 4.000 km, a głównymi portami morskimi są: Bangkok, Laem Chabang, Pattani, Phuket, Sattahip, Si Racha Songkhla. Międzynarodowymi portami lotniczymi są: Bangkok, Chiang Mai, Pukhe.

Linie lotnicze to: Thai Airways International (firma państwowa), Bangkok Airways, P.B.Air, Angel Airlines.

8.8 Bezpieczeństwo

Kraj jest w zasadzie bezpieczny dla turystów, ale dość często (zwłaszcza w hotelach) zdarzają się kradzieże pieniędzy, sprzętu fotograficznego i dokumentów oraz próby naciągania turystów na wyższe opłaty. Nie należy zawierać znajomości z przypadkowo poznanymi osobami ani też korzystać z poczęstunku, np. cukierkami, papierosami lub napojami, szczególnie w nocnych lokalach, pubach itp., gdyż zdarza się, że zawierają one narkotyki. W razie konieczności można skontaktować się z policją turystyczną (tel. 1155).

8.9 Pieniądz

Bilon jest bardzo mylący, ponieważ używane są równocześnie nowe i stare monety o różnych kształtach i rozmiarach. Monety o wartości 25 i 50 salangów mają kolor mosiądzu i występują w dwóch wielkościach, rzadko są jednak używane, gdyż większość cen zaokrągla się do pełnego bahta. Z trzech srebrnych monet o nominale jednego bahta tylko ta o średnim rozmiarze pasuje do publicznych aparatów telefonicznych, natomiast wszystkie są legalnymi środkami płatniczymi. Srebrne pięćbahtowe monety odróżnić można od jednobahutowych dzięki miedzianemu brzegowi, a dziesięćbahtowe mają niewielki środek z mosiądzu otoczony srebrnym pierścieniem.

Dzienne kursy wymiany są publikowane w Bangkok Post i Nation oraz we wszystkich punktach i kantorach wymiany walut w Tajlandii.

Nie ma ograniczeń dotyczących wwozu i wymiany pieniędzy. W kantorach wymiany walut przyjmowane są jedynie banknoty najnowszych edycji; nie należy kwestionować decyzji pracownika kantoru, gdyż może to się skończyć wezwaniem policji poważnymi problemami, włącznie z aresztowaniem.

Nie ma obowiązku posiadania określonej kwoty pieniędzy na dzień pobytu. Należy jednak mieć wystarczające środki finansowe (np. gotówkę, karty kredytowe uznane na świecie, vouchery). Walutę można wymienić w bankach i autoryzowanych punktach wymiany; kurs wymiany w hotelach jest z reguły mniej korzystny. Banki czynne są od poniedziałku do piątku w godz. 8.30-15.30, zaś największe z nich, jak np. Bangkok Bank, Thai Danu Bank, Siam Commercial Bank w rejonach turystycznych pracują od godz. 7 do 21 przez 7 dni w tygodniu. W większych hotelach, sklepach i restauracjach honorowane są karty kredytowe: American Express, Diners, Master Card i VISA.

8.10 Obyczaje

Brak szacunku dla miejsc kultu religijnego, a zwłaszcza dla majestatu króla Tajlandii, jego rodziny i dworu królewskiego (np. publiczne zniszczenie banknotu, na którym znajduje się wizerunek monarchy) może prowadzić do sytuacji konfliktowych. Tajlandia jest nazywana krajem „uśmiechniętych ludzi”; Tajowie należą do szczególnie spokojnych i cierpliwych osób, nie należy podnosić głosu w stosunku do nich, głośno dyskutować lub klócić się, np. o cenę podczas zakupów czy usługi. Nie należy dotykać głowy Taja (nawet dziecka), gdyż należy do najważniejszych, najświętszych części ciała. Nie należy wskazywać stopą w kierunku innej osoby, wizerunku religijnego lub portretu członka rodziny królewskiej – może to zostać uznane za obraźliwe. Więcej szczegółów w rozdziale 10. „Rozumieć Tajów”

8.11 Ważne adresy

Ambasada RP w Królestwie Tajlandii
Embassy of the Republic of Poland
Sri-Yu-Khon Bldg., 8 Sukhumvit Soi 5
Bangkok 10110,
Tajlandia

Tel.: (+66 2) 2518891/2
Fax: (+66 2) 2518895
e-mail: info@polemb.or.th
<http://www.polemb.or.th>

Wydział Ekonomiczno-Handlowy Ambasady RP w Królestwie Tajlandii
Economic and Commercial Section
Embassy of the Republic of Poland
1101/11 Fl., Two Pacific Place
142 Sukhumvit Road
Bangkok 10110, Tajlandia
Tel.: (+66 2) 6532014/5
Fax: (+66 2) 6532013
e-mail: info@polbizbkk.com
<http://www.polbizbkk.com>

Ambasada Królestwa Tajlandii w RP
Royal Thai Embassy
ul. Willowa 7
02-843 Warszawa
Polska
Tel.: (+48 22) 8492655, 8496414
Fax: (+48 22) 8492630, 6466230
e-mail: thaiemb@ida.pl

Biuro Spraw Handlowych Ambasady Królestwa Tajlandii w Polsce
Office of Commercial Affairs
Royal Thai Embassy
ul. Migdałowa 4 m 4
02-796 Warszawa
Polska
Tel.: (+48 22) 6451210, 6451230
Fax: (+48 22) 6451250
e-mail: info@ttcwarsaw.neostrada.com

8.12 Instytucje wspierające współpracę gospodarczą w Tajlandii

Bank of Thailand (bank centralny)
273 Thanon Sam Sen,
Bangkok 10200
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2835353
Fax: (+66 2) 2800449, 2800626
<http://www.bot.or.th>

Bangkok Bank Public Company
333 Silom Road,
Bangkok 10500
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2314333
Fax: (+66 2) 2365913
<http://www.bbl.co.th>

Bank of Asia Public Co.,Ltd.
191 South Sathorn Road,
Bangkok 10120
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2872211 do 3
Fax: (+66 2) 2132652
<http://www.bankasia4u.com>

Bank of Ayudhya Public Co., Ltd.
1222 Rama III Road
Yannawa,
Bangkok 10120
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2962000, 6831000
Fax: (+66 2) 6831271
<http://www.bay.co.th>

BankThai Public Co., Ltd.
44 North Sathorn Road,
Silom, Bangrak,
Bangkok 10500
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 6339000 do 3
Fax: (+66 2) 6339026
<http://www.bankthai.co.th>

Krung Thai Bank Public Co., Ltd
35 Sukhumvit Road,
Bangkok 10110
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2552222, 2552555
Fax: (+66 2) 2559391 do 96
<http://www.ktb.co.th>

Thai Military Bank Public Co., Ltd.
3000 Phaholyothin Road,
Lat Yao, Chatuchak,

Bangkok 10900,
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2991111, 2737020
Fax: (+66 2) 2737121
<http://www.tmb.co.th>

Export-Import Bank of Thailand (Exim Bank)
1193 Phaholyothin Road,
Bangkok 10400
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2780047, 2713700
Fax: (+66 2) 2713029, 2713204
<http://www.exim.go.th>

Stock Exchange of Thailand
62, Ratchadapisek Road,
Klongtoey,
Bangkok 10110
Tajlandia
Tel.: (+66 2) 2292000, 6545656
Fax: (+66 2) 6545649
<http://www.set.or.th>

9. Rozumieć Tajów. Postawy klientów i partnerów w interesach.

Zwyczaje w biznesie

Tajskie słowo 'ngan' oznacza zarówno pracę jak i zabawę. Implikuje to szczególne podejście Tajów do wykonywanych zadań. Nie lekceważąc powierzonych im obowiązków potrafią łączyć przyjemne z pożytecznym. Z tego względu także w biznesie nawiązują bliskie oraz serdeczne kontakty i zdecydowanie łatwiej pracuje im się w gronie bliskich przyjaciół, co wynika z zakorzenionego w ich tradycji kultu wspólnoty. Nie sposób zrozumieć ich zachowania nie wspominając o sanuk, tzn. zabawie - aspekcie, który najlepiej charakteryzuje ten naród. Tajowie nie myślą o tym, co przyniesie jutro - do wszystkiego podchodzą w beztroski sposób. Najczęściej powtarzaną frazą jest 'mai pen rai' - nie martw się! Tym niemniej, Tajowie potrafią ciężko pracować i szczerzyć się nienagannymi manierami. Warto pamiętać, że w kulturze Tajlandii panuje inne rozumienie pojęcia 'sukcesu'. Dla Tajów dobrze prosperująca firma to przede wszystkim firma, w której uśmiech gości na twarzy zarówno właścicieli jak i pracowników.

9.1 Powitanie

Tajowie zazwyczaj nie podają sobie ręki, ale wykonują gest nazywany w ich języku „Wai”, składając dłonie przy twarzy i lekko się kłaniając, przez co okazują sobie także respekt i szacunek. „Wai” wykonuje się zarówno w stosunku do przedmiotów jak i ludzi.

Osoba młodsza powinna najpierw wykonać „wai” witając osobę starszą, podobnie jak osoba niżej postawiona w hierarchii społecznej czy biznesowej wita osobę o wyższym statusie.

Nie należy się dziwić, kiedy przy pierwszym spotkaniu padnie typowe dla Tajów pytanie: ‘Ile masz lat?’ oraz ‘Ile zarabiasz?’. Nie należy poczytywać tego jako wścibstwa, ale trzeba zrozumieć, że w ten sposób umiejscawiają rozmówcę w hierarchii społecznej, która w państwach azjatyckich ma ogromne znaczenie. W gruncie rzeczy w kwestii zarobków satysfakcjonującą odpowiedzią będzie ‘zarabiam wystarczająco dużo’.

9.2 Ubiór

Poprzez sposób ubierania się Tajowie odczytują, kto przynależy do jakiej grupy społecznej. Cenią schludność i elegancję. W biurze jak i na spotkaniach biznesowych obowiązuje garnitur (jeans, czy inne ubranie sportowe jest źle widziane). Należy jednak unikać koloru czarnego, gdyż według tajskich zwyczajów czerń jest symbolem żałoby.

9.3 Język komunikacji pozawerbalnej

Wprawdzie Tajowie niewiele mówią, jednak komunikację między nimi wzbogaca mowa ciała, którą znakomicie się posługują i odczytują. Po pierwsze może zastanawiać wszechobecny i niegasnący na ich twarzach uśmiech. Dla gości z Zachodu widok wiecznie roześmianego Taję jest czymś nienaturalnym, a wręcz rażącym, do czego trzeba się przyzwyczaić.

Najczęstsze powody z jakich mieszkańcy Tajlandii się uśmiechają:

- aby uniknąć kłopotliwego pytania
- aby wyrazić zadowolenie i radość
- aby powiedzieć cześć
- aby powiedzieć dziękuję
- aby powiedzieć przepraszam
- kiedy są zakłopotani lub zawstydzeni
- kiedy popełnią błąd
- kiedy zrobią coś niezwykłego lub niespotykanego
- po prostu uśmiechają się do tych, którzy wyglądają inaczej

Po drugie należy uważać na wykonywane gesty. I tak zabronione są:

- publiczne okazywanie uczuć
- kierowanie stopy w kierunku innej osoby, kierowanie stopy w kierunku wizerunku Buddy
- poklepywanie po głowie (głowa jest najwyższą częścią ciała – dosłownie

---

i w przenośni)

- klaskanie, pstrykanie palcami itd.
- podawanie czegokolwiek lewą ręką (nawet jeżeli jesteśmy leworęczni)
- rzucanie czegokolwiek (nawet pudełka zapalek) gdy ktoś nas prosi o podanie jakiegoś przedmiotu

9.4 Negocjacje

Zarówno w Tajlandii jak i w innych krajach normalną drogą komunikacji międzyludzkiej jest mowa. Tajowie, mimo że na ich twarzach niemal nieustannie widnieje uśmiech, przy pierwszym spotkaniu bywają bardzo ostrożni. Słów używają oszczędnie, nie są wylewni, mówią tylko to, co jest konieczne. Od rozmówcy oczekują spokojnego i ściśszego tonu wypowiedzi, dużą wartością jest dla nich profesjonalizm, dokładność i rzetelność.

Choć sami nie mówią dużo zadowoleni są gdy partner szczegółowo przedstawia swoją firmę, jej działalność oraz realizowane przez nią projekty. Podnosi to w ich oczach atrakcyjność przyszłego kontrahenta. Opanowani Tajowie cenią tą cechę także u współpracowników. Nadmierna gestykulacja podczas pertraktacji, podnoszenie głosu, okazywanie negatywnych emocji wytwarzają nieprzyjemną aurę i mogą być postrzegane jako brak kultury osobistej i prostactwo.

Najlepiej zdobyć przychyłność mieszkańca „Krainy uśmiechu” na gruncie prywatnym. Tajowie chętniej podejmują działanie, kiedy mogą pracować w gronie bliskich i zaufanych osób. Częstym zwyczajem tego kraju są firmy prowadzone przez całe rody. Z tego też względu warto wejść z nimi w bliższe kontakty i nie odmawiać, kiedy zapraszają do swoich prywatnych domów.

Dobrym sygnałem we wzajemnych stosunkach jest otrzymanie trzeciego z rzędu zaproszenia na spotkanie w mniej formalnym gronie. Zazwyczaj interpretowane jest to jako zachęta do włączenia danej osoby w krąg najbliższych.

Sugestie i uwagi.

- Tajowie bardzo nie lubią krytyki bezpośredniej w stosunku do siebie, a konstruktywną krytykę przyjmują tylko od osób wyżej postawionych od nich,
- Zwracają uwagę na punktualność i rzetelne przygotowanie (sami zawsze są na czas) – według nich jest to oznaka szacunku i poważnego traktowania współpracowników,
- Warto zabrać ze sobą materiały informacyjne i promocyjne własnej firmy – bez wątplenia docenią profesjonalizm, z jakim zostały przygotowane,
- Przy spotkaniach biznesowych w restauracjach płaci zazwyczaj ten, który zapraszał; w innych przypadkach koszty pokrywa najwyższej postawiony w hierarchii; zwyczajem jest pozostawianie napiwków ok. 5-10% wysokości rachunku (także w taksówkach i hotelach),
- W domu mieszkańca Tajlandii należy pamiętać o kilku zasadach:
  - przed wejściem należy zdjąć buty

- mile widziane są wszelkiego rodzaju prezenty – Tajowie często obdarowują, ale także lubią dostawać upominki
- formą podziękowania za prezent jest gest „wai”
- dużym uchybieniem w etykiecie jest otwarcie prezentu przy ofiarodawcy
- tajskie potrawy je się widelcem (lewa ręka) i łyżką (prawa ręka). Nie ma potrzeby korzystania z noża, gdy w trakcie przyrządzania jedzenie dzieli się na odpowiednio małe kawałki. Przy pomocy widelca nakłada się je na łyżkę, którą następnie unosi się do ust. Do potraw z makaronu podawane są pałeczki, a dania z kleistego ryżu, pochodzące z północnego wschodu kraju, je się zawsze palcami prawej ręki. Nie należy nigdy jeść palcami lewej ręki.

9.5 Umowy i kontrakty

Nawiązanie bliskich kontaktów z tajskim biznesmenem właściwie jest już gwarancją podjęcia współpracy na polu zawodowym. Zasady zawierania umów w Tajlandii zazwyczaj odpowiadają standardom europejskim.

Przed podpisaniem warto przedstawić umowę radcom prawnym obu stron. Wprowadzie Tajowie, podobnie jak pozostałe narody azjatyckie, nie przywiązują tak dużej uwagi do dokumentów, co Europejczycy (ponieważ dla nich znacznie ważniejsze i bardziej wiążące jest ustne zobowiązanie), niemniej wymagają tego współczesne zasady biznesowe.

9.6 Pożyteczne zwroty

Kilka słów po tajsku (pisownia fonetyczna). Każde z nich wypowiedane przez mężczyznę powinno kończyć się słowem Krap, a wypowiedane przez kobietę słowem Kaa.

Dzień dobry/Do widzenia	-	Saładii Krap (lub Kaa)
Dziękuję	-	Kop khun Krap (lub Kaa)
Ja	-	Pom (m_czyzna) i Czian (kobieta)
Ty	-	(również Pan, Pani) - Khun
On	-	Kaot
Ona	-	Teer
My	-	Rao
Wy	-	Khun
Oni	-	Puak Kaot
Jak się masz?	-	Sabaj dii maj Krap (lub Kaa) ?
Dziękuję, dobrze	-	Pom (lub Czian) sabaj dii Krap (lub Kaa)
Przepraszam	-	Pom (or Chian) serjay Krap (or Kaa)
Do zobaczenia	-	Pop gan maj Krap (lub Kaa)
Dobranoc	-	Ratri sałat Krap (lub Kaa)
Nie rozumiem	-	Pom (lub Czian) maj kao d_iaj Krap (lub Kaa)

Jak masz na imię?	-	Khun cziuu araj Krap (lub Kaa) ?
Gdzie ?	-	Tii naj ?
Jak ?	-	Jang raj ?
Kiedy ?	-	MuŃa raj ?
Ile ?	-	Tao raj ?
Dlaczego ?	-	Tam maj ?
Co ?	-	Araj ?
Nie mówię po tajsku	-	Phom (or Chian) may put pasa Thai Krap (or Kaa)
Tak	-	Cziaj
Nie	-	Maj
Jestem Polakiem (Polką)	-	Pom (lub Czian) Poleen.

Źródła:

- „Mapa możliwości polskiego eksportu - kraje pozaunijne”, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, marzec 2006
- „Polak za granicą 2006”, Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- Portal Promocji Eksportu Ministerstwa Gospodarki - www.exporter.pl
- Tajska Izba Inwestorów: www.boi.go.th
- Informacje Ambasady Rzeczypospolitej w Bangkoku
- Opracowanie internetowe Kryzys w Azji Południowo Wschodniej, Marek Dąbrowski
- Opracowanie internetowe Kryzysy bankowe w Azji Południowo – Wschodniej
- www.acctravel.net